

Секція 4. Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Сабецька Т.І.

кандидат економічних наук, доцент кафедри гуманітарних і фундаментальних дисциплін Івано-Франківського навчально-наукового інституту менеджменту Тернопільського національного економічного університету

За умов інтеграції вітчизняної економіки у світовий економічний простір, а також внутрішньої економічної та фінансової нестабільності в країні запорукою ефективного управління підприємством стає розробка механізмів забезпечення належного рівня його фінансово-економічної безпеки. Побудова дієвої системи економічної безпеки, здатної протидіяти як зовнішнім, так і внутрішнім загрозам, сьогодні стає ключовим фактором забезпечення економічної та фінансової стійкості підприємства.

Метою побудови комплексної системи економічної безпеки є створення передумов для ефективного й безпечного функціонування підприємства в ринковому середовищі та захист його від усіх імовірних внутрішніх і зовнішніх загроз. У процесі організації надійного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства важливо звернути увагу хоча б на найбільш вагомні чинники, які на неї впливають, а саме:

1. Стадія життєвого циклу підприємства. Очевидно, що фінансово-економічна безпека новоствореного підприємства нижча, ніж на етапі зрілості.
2. Розмір підприємства. Великі підприємства мають достатньо ресурсів для того, щоб диверсифікувати свою діяльність, за рахунок чого стають менш чутливими до впливу загроз як зовнішнього, так і внутрішнього характеру.
3. Вид економічної діяльності. Зрозуміло, що різним видам економічної діяльності притаманний неоднаковий рівень ризику, адже різні галузі мають свою власну тривалість життєвого циклу, певний рівень конкуренції та темпи економічного зростання, характеризуються різним рівнем застосування маркетингових інструментів, інноваційних та інформаційних технологій тощо.

4. Вид продукції. Рівень економічної безпеки підприємства залежить також і від особливостей та характеру попиту на продукцію. Зокрема, на товари першої необхідності споживчий попит є відносно стабільним та нееластичним, тому підприємства, що їх виготовляють, більш економічно захищені від впливу ринкових факторів, ніж, скажімо, виробники товарів розкоші чи ексклюзивних товарів для вузьких ринкових сегментів, попит на які суттєво коливається залежно від рівня доходів споживачів, демографічної ситуації тощо.

5. Якість та конкурентоспроможність продукції в ринкових умовах є складовою позитивного іміджу підприємства, вагомою конкурентною перевагою, передумовою ринкового успіху та запорукою економічної безпеки.

6. Стан конкурентного становища. Очевидно, що підприємства, які працюють на конкурентному ринку, зазнають значно більших економічних ризиків, ніж представники більш монополізованого ринку, які можуть впливати на ціну продукції та прибуток, а тому є більш захищеними від зовнішніх загроз.

7. Вплив інноваційно-інвестиційної активності підприємства на його економічну безпеку залежить від стадії реалізації інноваційно-інвестиційних проектів. Так, на етапі наукових розробок необхідним є залучення позикового капіталу, що зменшує рівень фінансової незалежності підприємства. Проте успішна реалізація інноваційного проекту приносить підприємству додатковий прибуток, що підвищує його економічну безпеку в довгостроковому періоді.

8. Диверсифікація та географія діяльності підприємства впливають на економічну безпеку підприємства досить неоднозначно. З однієї сторони, підприємство, яке диверсифікує свою діяльність, виходячи на різні продуктові сегменти ринку чи на ринки різних регіонів та країн, таким чином диверсифікує й можливі ризики, адже невдачі на одних ринках компенсуються успіхами на інших. А з іншого боку, географічна та продуктова диверсифікація розширює зовнішнє середовище господарювання підприємства, а отже багаторазово зростає кількість імовірних загроз та негативних викликів його діяльності.

9. Взаємозв'язки з постачальниками матеріально-технічних ресурсів в контексті економічної безпеки слід розглядати з двох аспектів: по-перше, варто

звернути увагу на довготривалість співпраці з постачальниками, що є гарантією надійності та безпечності поставок сировини й матеріалів; і по-друге, необхідно диференціювати постачальників, не допускаючи монопольного становища будь-кого з них, адже це веде до залежності підприємства від зовнішніх агентів, а, отже, до зниження рівня його економічної безпеки.

10. Рівень професіоналізму управлінських кадрів є внутрішнім чинником, який значною мірою впливає на економічну безпеку підприємства, адже високий рівень кваліфікації управлінського персоналу знижує ризик прийняття непрофесійних, а часто й помилкових управлінських рішень та сприяє ефективному використанню економічного потенціалу підприємства.

11. Кадрова політика підприємства. Підприємство є колективом людей з різними духовними та морально-етичними принципами, з різною внутрішньою “межею дозволеності” й нормами поведінки. Проте соціально відповідальна кадрова політика, високий рівень оплати праці й матеріального забезпечення, запровадження високих виробничих та соціальних стандартів, піклування про працівників, згуртування їх у єдиний дружній та міцний колектив є тими “бар’єрами”, які утримуватимуть працівників від бажання піти працювати до конкурента чи спокуси продавати йому внутрішньокорпоративну інформацію.

В умовах сучасних економічних викликів будь-яку загрозу економічній безпеці підприємства варто розглядати на відрізок: “передумова виникнення-виникнення-виявлення-усунення”. Адже підприємство перебуває в безпеці тоді, коли в даний час і в даному місці кінцевим результатом його діяльності не загрожують ніякі зовнішні і внутрішні загрози. Зрозуміло, що побудова ефективної та дієвої системи економічної безпеки насамперед має бути орієнтована на захист ключових інтересів підприємства від будь-яких негативних зовнішніх та внутрішніх впливів і здійснюватися за принципами комплексності, системного підходу, своєчасності, плановості й безперервності.

Опираючись на науковий доробок вітчизняних вчених [1], [2], [3], подамо власне бачення комплексного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства, який, на наш погляд, містить такі структурні елементи (рис. 1):

Рис. 1. Структурні елементи механізму забезпечення економічної безпеки підприємства (Джерело: власна розробка автора).

Варто зауважити, що кожне підприємство є особливим і відрізняється від інших галуззю, розміром, сферою діяльності тощо, тому зрозуміло, що зовнішні й внутрішні загрози мають індивідуальний характер. Проте можна виробити певні універсальні засоби мінімізації зовнішніх і внутрішніх негативних впливів, які будуть в тій чи іншій мірі актуальним для всіх підприємств.

Зокрема для уникнення і нейтралізації зовнішніх загроз важливо:

- не допускати тиску на підприємство з боку кримінальних структур;
- забезпечити захист об'єктів інтелектуальної власності і “ноу-хау” підприємства, його комерційної таємниці та інших конфіденційних відомостей;
- постійно моніторити економічну ситуацію на “цікавих” для підприємства ринках, відстежувати поведінку конкурентів та бізнес-партнерів;
- уникати надмірного втручання органів влади у діяльність підприємства.

Задля уникнення та мінімізації внутрішніх загроз необхідно:

- не допускати витоку внутрішньої конфіденційної інформації;
- уникати помилок та проявів безвідповідальної поведінки керівників підприємства, яка може негативно позначитися на його ринковому іміджі;
- не допускати умисних чи ненавмисних дій персоналу, які суперечать інтересам підприємства і можуть призвести до економічних втрат;
- налагодити добрі партнерські взаємини з існуючими й потенційними бізнес-партнерами задля уникнення можливих конфліктів та непорозумінь;
- уникати конфліктних ситуацій у взаєминах підприємства з органами влади, правоохоронними та контролюючими органами.

Насамкінець зауважимо, якщо слідувати принципу аналогії, то такий загальноновизнаний вислів як: “Хворобу легше попередити, аніж лікувати” буде актуальним і в аспекті економічної безпеки підприємства. Адже зрозуміло, що застосування превентивних заходів, спрямованих на попередження реальних та імовірних загроз економічній безпеці підприємства, є набагато ефективнішим і дешевшим, аніж усунення негативних наслідків тих подій, що вже відбулися. Тому щоденна робота керівників підприємства, спрямована на підвищення рівня його економічної захищеності, дозволить значно мінімізувати будь-які недоліки й небезпеки та послідовно досягати намічених цілей навіть в умовах невизначеності та зовнішніх загроз.

Список використаних джерел

1. Андрієнко В.О. Теоретичні аспекти забезпечення механізму економічної безпеки підприємства / В.О. Андрієнко // Вісник СНАУ. Серія “Економіка та менеджмент”. – 2010. – Випуск 5/1. – С. 105–113.
2. Білошкурська Н.В. Економіко-організаційний механізм формування економічної безпеки підприємства: принципи побудови, функції, структура / Н.В. Білошкурська // Економіка та держава. – 2013. – №12. – С. 24–29.
3. Мойсеєнко І.П. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник. / І.П. Мойсеєнко, О.М. Марченко – Львів, 2011. – 380 с.